
Obsah

Čeho chceme dosáhnout

Koncepce této knihy a její použití 5

K čemu filosofie?

Předsudky 9

Každodenní vědomí a filosofie 11

Filosofie – objasnění a vymezení pojmu 13

Filosofické otázky a směry 15

Pravdivé a nepravdivé

Základní rysy teorie poznání a teorie vědy 17

Skutečnost a pravda

Člověk se může mýlit 19

Přístupy ke skutečnosti 20

    O mýtech a pověstech 20

    Duch z jeskyně 22

    Obskurní realisté 23

    Jistota v myšlení: racionalismus 23

    Váha zkušenosti: empirismus 24

    Ze dvou udělej jedno: transcendentální teorie poznání 25

Co je pravda? 27

    Korespondenční teorie pravdy 27

    Koherenční teorie 28

    Teorie konsenzu 28

Logické a logika

Požadavek logické řeči 30

Historický přehled: od logiky k logistice 31

    Antika 31

    Středověk 31

    Novověk 32

    Moderní logika 32

Základní pojmy a jednoduché logické operace 33

    Logické zásady 33

    Logické formy 34

    Učení o metodách 40

Aspekty moderní logiky	41
Pravdivostní hodnoty a funktoxy	41
Kvantifikátory a predikáty	44
V čem je problém: možnosti a hranice formalizovaného myšlení	46
Znak a význam	
<i>Jazyk a teorie jazyka</i>	48
O zvířecích a andělských jazycích	48
Znaky a znakové systémy	49
Jazyk a metajazyk	50
Řečové akty, řečové hry a životní formy	51
Analýza a struktura	53
Co je věda?	
<i>Základy teorie vědy</i>	55
Ideál vědy	55
Nástroje teorie vědy: o axiomech, hypotézách a metodách	57
Problémy a nevyřešené otázky	61
Problém indukce	61
Debata o verifikaci a falzifikaci	62
Trilema „barona Prášila“	62
„Hermeneutický kruh“	63
Teorie vědy v úloze kritiky vědy	64
Dobro a zlo	
<i>Základní otázky filosofie morálky</i>	67
Co máme dělat?	
O nutnosti rozhodování	69
Negativní zpověď	69
Mravnost a nemravnost	70
Náboženská a filosofická etika	75
Otázky, otázky, otázky	76
Etika v technologickém věku	78
Svoboda a morálka	
Nakolik je člověk svobodný?	80
Svoboda a nutnost	82
Deterministé	82
Indeterministé	83
Nerozhodní	83
Skeptik	84
Svoboda a zodpovědnost	86

Proč máme chtít být dobří	
<i>Morální normy a jejich zdůvodnění</i>	89
Prostředky a účely	89
O kategorickém imperativu a jiných imperativech	90
Pokusy o teleologické zdůvodnění neboli: světlý účel prostředek?	90
Deontologické pokusy o zdůvodnění neboli: podle nejlepšího vědomí a svědomí	92

Ošklivé a krásné

<i>Úvod do filosofie umění</i>	98
Co znamená „estetický“	99
Estetická zkušenost neboli zacházení se smysly	100
Umění a pravda	102
Umění a společnost	104
Původ a kořeny umění	105
Malá stylistika	107
Génius	108
Filosofie současného umění	109

Páni a rabi

<i>O smyslu dějin</i>	113
Dějiny a události – historie a historky	114
Co jsou dějiny?	115
Dějinné síly	116
O smyslu dějin	118
Historický materialismus	120
Konec dějin?	122

Náhoda a nutnost

<i>Úvod do přírodní filosofie</i>	125
Otázka přírody	127
Příroda v proměně	128
Přírodní filosofie dnes	131
Kosmologické otázky	131
Co je materie	133
Evoluce života	134
Příroda a člověk	136

Profánní a svaté

<i>Filosoficky o Bohu a vědě</i>	139
Náboženství – pouze slovo?	140
Filosofie a náboženství – zneprátené sestry	142
Filosofická vymezení náboženství	142

Poměr v proměně	144
Otázky, dogmata, problémy	145
Náboženství v napětí důkazu a kritiky	147
„Bůh je mrtev“ – náboženství v krizi legitimacy	147
Důkazy Boha	148
Ateistické kritiky náboženství	149
K problematice moderny: ztráta náboženství a sekularizace	153
Věk nihilismu?	153
Návrat transcendence: nové mýty – nová religiozita?	154
Moc a právo	
<i>Aspekty právní a sociální filosofie</i>	156
Moc a právo	157
Přirozené právo, stát a lidská důstojnost	158
Pozitivní právo	161
Spravedlnost	163
Sociální utopie	164
Zločin a trest	166
Společnost v proměně	169
Přirozené a umělé	
<i>Otázka podstaty člověka</i>	170
K čemu obraz člověka	171
Výchova a obraz člověka	172
Definice člověka	173
K vymezení člověka a zvířete	175
Člověk jako přírodní a kulturní bytost	177
Jednání – kultura – excentricita	177
Práce – zespolečenštění – odcizení	178
Instituce	179
Tělo a duch	180
Muž a žena: člověk jako pohlavní bytost	181
Člověk a smrt	183
Člověk v krizi	185
Hluboká studna minulosti	
<i>Filosofie a její dějiny</i>	188
Proč dějiny filosofie	189
Paradigmata evropského myšlení	190
Ontologické paradigma	191
Mentalistické paradigma	192
Lingvistické paradigma	192
Přehled	193
Filosofie jako dějiny pojmů – na příkladu dialektiky	194

Dialektika v antice	194
Dialektika ve středověku	195
Dialektika v novověku	195
Filosofie a dějiny	196

Texty

Texty k úvodu

<i>Wolfgang Schadewaldt</i> : K pojmu filosofie	200
<i>Giorgio Colli</i> : Filosofie a moudrost	202
<i>Wilhelm Weischedel</i> : Sokrates aneb Pohoršující tázání	203
<i>Immanuel Kant</i> : Pojem filosofie vůbec	204
<i>Aristoteles</i> : Filosofie jako věda	205
<i>Theodor W. Adorno</i> : Zvláštní druh filosofické zkušenosti	205
<i>Ernst Bloch</i> : Nouze učí myslet	207
<i>Odo Marquard</i> : Kompetence ke kompenzaci inkompetence?	209

Texty k teorii poznání

<i>Platon</i> : Vzdělání a pravda (Podobenství o jeskyni)	212
<i>René Descartes</i> : Myslím, tedy jsem	214
<i>Francis Bacon</i> : Idoly	215
<i>Immanuel Kant</i> : Kopernikánský obrat v teorii poznání	217

Texty k logice

<i>Georg Wilhelm Friedrich Hegel</i> : Dialektika pojmu	219
<i>Ludwig Wittgenstein</i> : Logika a svět	220
<i>Gottlob Frege</i> : O smyslu a významu	222
<i>Franz von Kutschera</i> : Význam logiky	224
<i>Bruno Freytag-Löringhof</i> : Co jsou soudy	225
<i>Ernst Tugendhad</i> / <i>Ursula Wolfová</i> : Pojmy, ideje, univerzálie	227
<i>Arno Bammé</i> : Člověk a computer	228
<i>Eike von Savigny</i> : Logická cvičení	230

Texty k filosofii jazyka

<i>Wilhelm Humboldt</i> : O jazyku	234
<i>Arthur Schopenhauer</i> : O jazyku a slovech	235
<i>Ludwig Wittgenstein</i> : Řečové hry	236
<i>Benjamin Lee Whorf</i> : Lingvistický princip relativity	237
<i>John L. Austin</i> : Performativní výroky	239

Texty k teorii vědy

<i>Karl R. Popper</i> : Kritika poznání	243
<i>Gerhard Frey</i> : Indukční postup	245
<i>Hans Georg Gadamer</i> : Co je hermeneutika	246
<i>Paul Feyerabend</i> : Poznání pro svobodné lidi	248

Texty k etice

<i>Epikuros: Umění požitku</i>	250
<i>Aristoteles: Štěstí jakožto dobrý život</i>	252
<i>Arthur Schopenhauer: Mohu chtít, co chci?</i>	255
<i>Friedrich Nietzsche: Údajný boj motivů</i>	256
<i>Friedrich Nietzsche: Proměny a nadčlověk</i>	257
<i>Jean-Paul Sartre: Minulost a přítomnost</i>	259
<i>Immanuel Kant: Rozumové zdůvodnění morálky</i>	262
<i>John Stuart Mill: Utilitaristické ospravedlnění morálky</i>	268
<i>Karl Otto Apel: Apriori komunikativního společenství</i>	269
<i>Hans Jonas: Mravní svěprávnost přírody?</i>	271
<i>Kurt Bayertz: Gen-etický subjektivismus</i>	273

Texty k estetice

<i>Friedrich Wilhelm Joseph Schelling, Georg Wilhelm Friedrich Hegel,</i>	
<i>Friedrich Hölderlin: Nejstarší systémový program německého idealismu</i>	274
<i>Immanuel Kant: O soudu vkusu</i>	275
<i>Immanuel Kant: Krásné umění je umění génia</i>	276
<i>Georg Wilhelm Friedrich Hegel: Uměle krásné a přirozeně krásné</i>	277
<i>Friedrich Nietzsche: Opojení a krása</i>	278
<i>Charles Baudelaire: Chvalořeč na šminku</i>	279
<i>Walter Benjamin: Aura uměleckého díla</i>	281
<i>Georg Lukács: Umění a objektivní pravda</i>	283
<i>Theodor W. Adorno: Reflexe o umění a filosofii</i>	284

Texty k filosofii dějin

<i>Georg Wilhelm Friedrich Hegel: Páni a rabi</i>	286
<i>Karl Marx: Bytí určuje vědomí</i>	288
<i>Friedrich Nietzsche: Člověk – zvíře s minulostí</i>	289
<i>Theodor Lessing: Dějiny lidstva – nesmyslné hromadění zločinů</i>	291
<i>Günther Anders: Teze k atomovému věku</i>	293

Texty k filosofii přírody

<i>Isaac Newton: Pravidla ke zkoumání přírody</i>	295
<i>Julien Offray de La Mettrie: Člověk stroj</i>	296
<i>Friedrich Wilhelm Joseph Schelling: Návrh idealistické přírodní filosofie</i>	297
<i>Novalis: Dialog o přírodě</i>	300
<i>Arthur Köstler: Člověk – zbloudilý běžec evoluce</i>	302
<i>Carl Friedrich von Weizsäcker: Filosofický problém kybernetiky</i>	303
<i>Gerhard Vollmer: Biologická a kulturní evoluce</i>	305

Texty k filosofii náboženství

<i>Mircea Eliade: Co je náboženské</i>	308
<i>Anselm z Canterbury: Ontologický důkaz Boha</i>	310

<i>Leszek Kolakowski</i> : Ke kritice Anselma z Canterbury	311
<i>Ludwig Feuerbach</i> : Bůh – projekce člověka	313
<i>Karl Marx</i> : Náboženství – opium lidu	315
<i>Friedrich Nietzsche</i> : Bůh je mrtev	316
<i>Ludwig Wittgenstein</i> : Věřit v poslední soud?	317
<i>Günther Anders</i> : Antikvovanost smyslu: Exkurs o „pro“	318
<i>Odo Marquard</i> : Návrat osudu	319

Texty k právní, sociální a politické filosofii

<i>Platon</i> : Řeč Thrasymachova o výhodnosti nespravedlnosti	322
<i>Aristoteles</i> : Barbaři jsou od přirozenosti otroci	323
<i>Thomas Hobbes</i> : Člověk člověku vlkem	324
Prohlášení lidských a občanských práv	327
<i>Georg Wilhelm Friedrich Hegel</i> : Mravnost a právo	329
<i>Max Weber</i> : Moc a panství	330
<i>Umberto Eco</i> : Dialog o trestu smrti	332

Texty k antropologii

<i>Voltaire</i> : Rozhovor mezi divochem a bakalářem	336
<i>Immanuel Kant</i> : Nutnost výchovy	337
<i>Henri Bergson</i> : Komično jako zvláštnost člověka	339
<i>Max Scheler</i> : Zvláštní postavení člověka	341
<i>Karl Marx</i> : Člověk a práce	343
<i>Arnold Gehlen</i> : Člověk, bytost s nedostatky	344
<i>Martin Heidegger</i> : Úzkost	345
<i>Karl Löwith</i> : Člověk a distance	347
<i>Helmuth Plessner</i> : Výrazový charakter smíchu a pláče	348
<i>Hannah Arendtová</i> : Vita activa a condition humaine	351
<i>Thomas Macho</i> : Co je smrt?	353

Texty k dějinám filosofie

<i>Georg Wilhelm Friedrich Hegel</i> : Filosofie jako myšlenka své doby	354
<i>Theodor W. Adorno</i> : Proměna filosofických pojmů	356
<i>Peter Sloterdijk</i> : Diogenova moudrost	357

Stručný slovníček filosofických pojmů	359
---	-----

Slovníček filosofů	370
--------------------------	-----

Přehledné schéma dějin filosofie	376
--	-----